

**PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA:
CONSTITUIRE, ORGANIZARE ȘI ATRIBUȚII**

Ilie GÎRNEȚ,
Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul,
Catedra de Științe Politice și Administrative
iliegirnet@gmail.com

Rezumat: *Republica Moldova, proclamându-se ca stat suveran și independent, tinde spre transformarea într-o țară cu o democrație veritabilă, în care puterea emană de la popor, și trebuie exercitată în numele acestuia. Datorită faptului că Parlamentul este un produs al voinței poporului, constituit în urma sufragiului universal, liber, direct și secret, acesta acționează în realizarea funcțiilor și sarcinilor care-i sunt atribuite ca autoritate reprezentativă supremă.*

Dat fiind faptul că poporul a mandatat deputaților dreptul de a-l reprezenta, de a decide în numele lui, de a promova interesul general, vine să confirme poziția Parlamentului ca organ reprezentativ suprem al poporului. Astfel, odată constituit, Parlamentul se manifestă ca exponent al intereselor întregului popor, iar deputații își exercită mandatul ca reprezentanți ai celor care i-au desemnat, și a căror interese trebuie să le apere, nefiind îndreptățiți să-și protejeze interesul personal sau de grup.

Prin urmare, putem afirma că Parlamentul reprezintă poporul, iar deputații sunt delegații săi, care în aceste condiții nu mai pot delega atribuțiile lor altor funcționari ai statului. Astfel, caracterul reprezentativ al Parlamentului se asigură prin votul dat deputaților în urma alegerilor parlamentare, care constituie momentul transmiterii sau delegării dreptului de a exercita suveranitatea în numele poporului.

Cuvinte cheie: *Parlament, parlamentar, suveranitate, popor, mandat, organ reprezentativ.*

Résumé: *Republic of Moldova has proclaimed its independence and sovereignty, and this paths the state to become a real democratic country, where power belongs to the people, and this power must be exercised for people's welfare. The Parliament strives to be the outcome of the public will, in consequence of the free, direct, secret, and universal vote, and has the role to accomplish the duties and functions of the supreme representative authority.*

The posture of the Parliament as the people's highest representative Body is confirmed by the parliamentarians' right to decide for the people, to represent the public interests, as a result of voters' reliance on deputies. Once the Legislative was constituted, it represents the will of all the people, and its memebers exercise

mandates representing their electors, whose interests must be protected, but not personal ambitions.

Therefore, it can be affirmed that the Parliament represents the people, and deputies are the voters' delegates, and have no right to commit their duties to other state officials. The elections are the moment of trust, or from this very moment, the voters allow deputies to exercise sovereignty in behalf of the people, ensuring the representative character of the Parliament.

Key-words: *Parliament, sovereignty, people, mandate, representative Body.*

Procesul de liberalizare a vieții politice din fosta U.R.S.S. a făcut posibilă apariția mișcării pentru restructurare, trezirea conștiinței naționale, lupta pentru limbă, alfabet, tricolor. Inevitabil, aceste evenimente au stat la baza luptei pentru independență și proclamarea ei în 1991. Procesele susnumite au determinat vectorul evoluției societății, cristalizarea și afirmarea unei elite intelectuale autohtone care va contribui la formarea noilor instituții statale și la reformarea celor vechi. Datorită proceselor care au avut loc au fost posibile organizarea primelor alegeri pe principii democratice și constituirea Parlamentului Republicii Moldova.

Originea și evoluția istorică a parlamentarismului. Noțiunea de *parlament* în sensul ei actual își are originea în Marea Britanie, cu toate că rădăcina cuvântului vine din franceză, *parler* (a vorbi), care a pătruns în limba engleză prin filieră normandă, unde este utilizat și astăzi sub forma *parley* (a parlamenta, a duce tratative). Ținând cont de originea cuvântului, parlamentul nu înseamnă altceva decât instituția unde se vorbește. În Anglia, ca urmare a unor dezvoltări istorice specifice, s-a ajuns ca acest cuvânt să fie utilizat pentru a desemna ansamblul alcătuit din Camera Lorzilor, Camera Comunelor și Rege, căruia îi revine competența legislativă. Întrucât, treptat, șeful statului și-a pierdut din atribuțiile legislative, noțiunea de *parlament* a ajuns să desemneze ansamblul alcătuit din cele două camere: Camera Comunelor și Camera Lorzilor. Considerându-se astfel că numai cele două organe reprezentative, unul al aristocrației, iar celălalt al păturilor mai largi ale populației, pot fi elemente constitutive ale noțiunii de *parlament* [1, p.81].

Realitatea ne arată că în istoria constituțională a lumii s-a impus, o realitate teoretică și practică, *parlamentul*. Cât privește originea apariției parlamentului în lume, unii cercetători afirmă că ”Este, totuși, incorect, istoricește să se spună că Marea Britanie este mama parlamentului; Islanda are drepturi anterioare, iar Polonia pretenții de simultaneitate” [2, p.151].

În spațiul românesc cercetări fundamentale ale modului de organizare a puterii de stat au fost efectuate de numeroși oameni de știință din sfera dreptului constituțional, rezultatele fiind consemnate în monografiile, tratate și publicații.

Merită de subliniat aportul considerabil la tema dată al cercetătorilor din Republica Moldova și România ca T. Drăganu, I. Deleanu, Gh. Iancu, C. Ionescu, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, I. Rusu, G. Vrabie, A. Arseni, C. Solomon, I. Guceac, T. Cârnaț, V. Popa ect.

Putem însă cu certitudine afirma că apariția parlamentului ca instituție politico-judiciară fundamentală într-o societate organizată în stat, pe baza principiului reprezentării, a fost, de fapt, o reacție firească a burgheziei împotriva autorităților monarhice absolute, care era specifică feudalismului medieval [3, p.106].

Locul și rolul Parlamentului în sistemul autorităților publice. Locul pe care îl ocupă puterea legislativă în fiecare sistem de guvernare este totodată și un indicator al gradului de democrație existent în acel sistem.

Art. 60 din Constituția Republicii Moldova califică Parlamentul drept organ reprezentativ suprem al poporului, stabilindu-i locul de frunte în ierarhia autorităților publice [3; 5, p.328].

Dacă e să pornim de la ideea că, pentru a putea vorbi de un organ reprezentativ al suveranității naționale, este necesară o condiție obligatorie: ca el să fie ales de corpul electoral al întregii țări în scopul de a exercita anumite atribute ale puterii publice pe tot teritoriul ei. Astfel, alte organe ale administrației publice alese în diferite unități administrativ-teritoriale nu vor putea fi socotite organe reprezentative ale suveranității naționale. De aceea, conform Constituției, singurul organ de stat care se încadrează în categoria organelor reprezentative ale suveranității naționale este Parlamentul, care este ales de toată populația țării cu drept de vot [1, p.92-93].

Este incontestabil faptul că suveranitatea aparține poporului. Însă în ce mod poporul poate exercita ceea ce-i aparține, trezește îndoieli [5, p.328]. Desigur, ar fi fost perfect dacă întreg poporul ar fi participat direct la procesul de conducere a societății, de adoptare a legilor și la organizarea executării lor. Luând în considerație faptul că statele nu pot crea condiții în ziua de astăzi pentru a fi exercitată o democrație directă, a apărut necesitatea de a găsi o soluție. Ca urmare, poporul delegă exercitarea dreptului ce îi revine unor reprezentanți ai săi aleși (delegați, deputați, mandatar), aceștia dispun de dreptul, în numele celor care i-au delegat, de a soluționa problemele din societate. Cercul problemelor încredințate de alegători celor aleși, este de regulă stabilit de Constituție.

Din cele menționate mai sus, putem concluziona că Parlamentul constituie o instituție publică al cărui rol este de a reprezenta populația unui stat și de a exercita prerogativele prevăzute de Constituție [6, p.57].

Odată cu apariția Parlamentului a apărut și noțiunea de *reprezentare* ca mijloc de exercitare a puterii. De aici și noțiunea de *regim reprezentativ*, definit ca formă indirectă de exercitare a suveranității de către popor prin intermediul

reprezentanților săi aleși ca ansamblu de autorități publice investite cu acest drept [5, p.328].

Prevederea potrivit căreia Parlamentul este organul suprem reprezentativ al poporului nu trebuie interpretată în sensul că se neglijează principiul separării puterilor în stat, și că în fața căruia celelalte organe ale statului și-ar pierde independența de acțiune. În realitate, toți trebuie să se supună nu voinței Parlamentului, ci legii care reprezintă expresia voinței poporului. Cu adevărat, toate organele statului sunt subordonate legii, pe care trebuie să o respecte. Nu este mai puțin adevărat că și Parlamentul trebuie să se conformeze propriilor legi, pe care le-a adoptat și pe care încă nu le-a modificat. Prin urmare, Parlamentul este situat pe aceeași poziție cu celelalte organe ale statului. Pe de altă parte, Parlamentul în activitatea sa legislativă trebuie să se conformeze Constituției și să activeze în limitele stabilite de aceasta. Constituția, în afară de Parlament, instituie și alte organe de stat: Guvernul, Președintele Republicii, Justiția, conferindu-le niște atribuții speciale, care nu pot fi neglijate de către Parlament și exercitarea cărora el nu o poate substitui. Organele reprezentative își dețin competențele de la Constituție, și nu de la Parlament, care trebuie să o respecte ca și ele [1, p.94].

Conform Constituției, Parlamentul deține funcția legislativă (Art. 66), însă în afara ei, el mai are și alte împuterniciri, cum este cea de control asupra puterii executive. Din acest punct de vedere, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului.

Atunci când ne referim la *unica autoritate legislativă* a statului, trebuie să fim de acord cu legiuitorul care se referă ca organul investit cu dreptul de a adopta legi. Însă dacă ne referim la funcția legislativă a statului, conchidem că nu doar Parlamentul o exercită (art. 73 din Constituția RM). Constituția stabilește că suveranitatea națională aparține poporului, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative. În mod direct trebuie înțeles că poporul exercită suveranitatea prin intermediul referendumului, iar hotărârile adoptate potrivit rezultatelor au putere juridică supremă (art. 75 din Constituție) [4; 5, p.329].

În articolul 60 din Constituția statului nostru este spus clar că „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului”. De aici rezultă că Parlamentul are un rol dublu: este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova, este unica autoritate legislativă a statului.

Analizând rolul Parlamentului ca organ reprezentativ suprem al poporului vom vedea că are mai multe semnificații:

a) aceasta înseamnă că Parlamentul trebuie să aibă o componență izvorâtă din manifestarea suveranității naționale, reprezentând întreaga societate și nu o parte a ei;

b) după ce se constituie Parlamentul, trebuie să se manifeste ca exponent al întregului popor. Din momentul delegării deputatului în parlament, el trebuie să

activeze în numele întregului popor și pentru popor, dar nu în interes propriu sau partinic;

c) Parlamentul nu este un simplu organ reprezentativ al poporului, ci este organul său reprezentativ suprem.

Rolul parlamentului de a fi unica autoritate legislativă a statului necesită unele concretizări. Exercițarea funcției legislative aparține exclusiv Parlamentului, însă nu doar Parlamentul poate să reglementeze raporturile sociale prin legi. Constituția Republicii Moldova stabilește concis lista materiilor care prin natura lor trebuie reglementate prin lege [6. p.58]. Astfel, legea este o normă de conduită socială generală, obligatorie, care este adoptată de Parlament și poate fi sancționată prin forța de constrângere a statului [1, p.103].

Structura Parlamentului. Când cercetăm constituirea unui parlament, o primă problemă de care trebuie să ținem cont este dacă acesta trebuie compus dintr-o singură cameră sau din două.

Parlamentele existente în sistemele constituționale contemporane sunt formate dintr-o singură adunare (cameră), fie din două sau mai multe adunări. Parlamentele formate dintr-o singură cameră sunt parlamente cu structură unicamerală, iar cele formate din două sau mai multe adunări sunt parlamente cu o structură bicamerală. La modul general, structura Parlamentului este determinată de structura de stat. Criteriul național (unitar) joacă un rol esențial în determinarea unei anumite opțiuni de organizare parlamentară [7. p.34].

De regulă, structura unitară a statului presupune un parlament unicameral. Astăzi majoritatea statelor unitare au parlamente unicamerale, dar se cunosc și state unitare cu parlamente bicamerale (Franța, Italia, România, etc.) [6. p.58].

Indiferent dacă parlamentele sunt unicamerale sau bicamerale, ele reprezintă niște organe colegiale care iau decizii în cadrul unor ședințe. Parlamentul este unica autoritate publică care își determină în mod autonom organizarea sa internă [8, p.397]. Astfel, Art. 64, al. (1) din Constituția Republicii Moldova prevede că ”Structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Resursele financiare ale Parlamentului sunt prevăzute în bugetul aprobat de acesta”.

Parlamentul Republicii Moldova este monocameral și are 101 deputați, după cum prevede Constituția (Art. 60, p. 2). Structura dată ar fi justificată și de caracterul unitar al statului nostru[4].

Organizarea internă a Parlamentului. Pentru ca organul reprezentativ suprem al poporului să funcționeze mai bine, a fost necesar ca în cadrul lui să se constituie niște organisme mai restrânse, compuse din membrii parlamentului și care formează organizarea internă a parlamentului. Organizarea internă a Parlamentului nu este altceva decât totalitatea de formațiuni ce creează cadrul de activitate pentru membrii lui, acestea sunt numite de parlamentari și au menirea să conducă activitatea acestora.

Organizarea internă a parlamentului include biroul permanent, fracțiunile parlamentare, comisii parlamentare. Luând în considerație particularitățile specifice atribuite formațiunilor interne ale legislativului, acestea pot fi clasificate în două categorii: a) organe de conducere și gestiune (Președintele Parlamentului, vicepreședinții, Biroul permanent); b) formațiuni interne (grupurile parlamentare, consiliile parlamentare, aparatul parlamentului) [9, p.332].

Este necesar de menționat că parlamentul este unica autoritate politică care își determină în mod autonom organizarea sa internă (Art. 64 din Constituția Republicii Moldova) prin regulament.

Organele de conducere și gestiune sunt:

1. *Președintele Parlamentului* se alege prin vot secret de către majoritatea deputaților aleși, pe durata mandatului parlamentului. El poate fi revocat în orice moment, prin vot secret, de către cel puțin a treia parte din parlamentari, sau la cererea fracțiunii parlamentare care l-a propus. Hotărârea privind revocarea Președintelui Parlamentului se adoptă cu votul a două treimi din numărul deputaților aleși, prin vot secret [10; 11, p.92-93].

Președintele Parlamentului nu trebuie privit ca o figură politică, înzestrată cu atribuții speciale. Lui îi revin atribuții similare celorlalți deputați. Acesta dispune de atribuții ce țin doar de activitatea pur organizatorică a Parlamentului. Conform legislației Republicii Moldova, aceste atribuții sunt:

- conducerea lucrărilor Parlamentului, ale Biroului permanent;
- asigură respectarea Regulamentului Parlamentului și menținerea ordinii în timpul ședințelor;
- semnează legi și hotărâri adoptate de Parlament;
- desemnează, după consultarea președinților fracțiunilor parlamentare și a comisiilor parlamentare, componența delegațiilor parlamentare, ținând seama de reprezentarea proporțională a fracțiunilor în Parlament;
- reprezintă Parlamentul în țară și peste hotare;
- angajează și eliberează din funcție lucrătorii aparatului parlamentului în baza contractului individual de muncă.

În executarea atribuțiilor sale, Președintele Parlamentului emite dispoziții și ordine, iar în lipsa sa este înlocuit de vicepreședinți [9, p.333; 6, p.59].

2. *Vicepreședinții Parlamentului* se aleg la propunerea Președintelui parlamentului, prin vot deschis, însă după consultarea fracțiunilor parlamentare, și cu votul majorității deputaților aleși. Numărul de vicepreședinți nu este stipulat nici în norma constituțională, nici în Regulament, ceea ce înseamnă că numărul lor rămâne la discreția parlamentului. Revocarea vicepreședinților Parlamentului înainte de termen poate fi efectuată la propunerea Președintelui Parlamentului, după consultarea fracțiunilor parlamentare, cu votul majorității deputaților aleși.

Vicepreședinții Parlamentului substituie sau îndeplinesc atribuțiile Președintelui Parlamentului, la rugămintea acestuia sau în absența lui [9, p.334; 11, p.93].

3. *Biroul permanent* este organul de lucru al Parlamentului. La formarea acestuia se ține cont de configurația politică a legislativului și reprezentarea proporțională a fracțiunilor în parlament. Din Biroul permanent fac parte din oficiu Președintele Parlamentului și vicepreședinții. Componenta numerică și nominală a Biroului permanent se stabilesc prin hotărârea Parlamentului, la propunerea fracțiunilor parlamentare.

Biroul permanent se consideră constituit după numirea a cel puțin trei pătrimi din membrii acestuia, care sunt delegați prin hotărâri ale fracțiunilor parlamentare. Tot la propunerea fracțiunilor, doi membri ai Biroului permanent sunt aleși cu majoritatea voturilor deputaților aleși în calitate de secretari.

Atribuțiile Biroului permanent sunt stabilite în Art.13 din Regulamentul Parlamentului [10].

Formațiuni interne

1. *Grupurile parlamentare* sau *fracțiunile parlamentare* sunt organisme ale Parlamentului, constituite din parlamentari. Fracțiunile rezultă din reunirea deputaților de aceeași orientare politică sau care au găsit un consens de a se afilia într-o fracțiune comună. Fracțiunile parlamentare pot fi constituite din cel puțin cinci deputați în baza de liste ale partidelor, organizațiilor social-politice. Deputații neafiliați de asemenea pot constitui fracțiuni parlamentare sau pot adera la cele constituite. Este necesar să stipulăm că fracțiunile parlamentare se constituie în termen de zece zile după constituirea legală a Parlamentului [6, p. 61-62].

Fracțiunile parlamentare au dreptul să facă propuneri pentru: numirea sau alegerea reprezentanților lor în Biroul permanent, în comisiile permanente și în alte organe de lucru ale Parlamentului; ordinea de zi a ședințelor Parlamentului și ale Biroului permanent; formarea comisiilor speciale, de anchetă și altor comisii ale Parlamentului; proiecte de hotărâri ale Parlamentului privind programul de activitate ale Guvernului.

Pentru a-și desfășura activitatea, fracțiunilor parlamentare li se pun la dispoziție încăperi pentru lucru, tehnică, birotică, rechizite de birou și li se acordă servicii necesare unei activități eficiente. Fiecare fracțiune este deservită de un secretariat, ale cărui structură și statut sunt stabilite de Biroul permanent [11, p.94].

2. *Comisiile parlamentare* sunt organe interne ale Parlamentului și au un rol deosebit în pregătirea lucrărilor, exercitarea funcțiilor parlamentare, mai ales a celor legislative și de control. Crearea Comisiilor parlamentare este determinată de multitudinea problemelor care necesită soluționare și cer o studiere mai minuțioasă, posibilă în cadrul unor organisme mai restrânse, cum sunt comisiile parlamentare. În dependență de durata și funcțiile pentru care sunt alese Comisiile parlamentare, ele pot fi *permanente* și *provizorii*.

Comisiile permanente sunt organe de lucru ale Parlamentului ce se constituie în domenii specializate. În cadrul acestor probleme Comisiile desfășoară o activitate neîntreruptă pe toată durata mandatului Parlamentului. Numărul lor, denumirea, gradul de specializare diferă de la un sistem constituțional la altul și de la un legislativ la altul.

Fiecare comisie permanentă are câte un președinte ales de Parlament cu votul majorității deputaților, și un secretar.

Funcția de bază a Comisiei permanente o constituie avizarea proiectelor de legi și propunerile legislative, efectuarea anchetelor parlamentare (dacă este necesar). Comisiile pot primi și unele însărcinări din partea Președintelui sau a vicepreședinților Parlamentului, cu condiția că acestea să țină de activitatea Parlamentului [10; 9, p.337-338].

Pe lângă Comisiile permanente, Parlamentul mai poate constitui *comisii speciale* și *comisii de anchetă*.

Comisiile speciale sunt constituite pentru elaborarea unor acte legislative complexe, pentru avizarea lor, sau pentru alte scopuri indicate în hotărârea de înființare a comisiei respective. Actele legislative elaborate de astfel de comisii nu se vor mai supune examinării altor comisii.

Comisiile de anchetă au o importanță majoră. Ele realizează de regulă anchete politice, juridice, legislative, și nu în ultimul rând, judiciare. Acestea pot fi constituite la cererea unei fracțiuni parlamentare sau a unui grup de deputați ce constituie cel puțin 5% din numărul deputaților aleși. Hotărârea de înființare a unei comisii de anchetă se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți. La cererea comisiei de anchetă, orice persoană care dispune de informații poate fi citată ca martor. Instituțiile și organizațiile sunt obligate să răspundă la solicitarea comisiei de anchetă în condițiile prevăzute de lege [10; 12, p.301].

3. *Aparatul Parlamentului* asigură asistența organizatorică, informațională și tehnică a activității Legislativului, a Biroului permanent, a comisiilor permanente, a fracțiunilor parlamentare și a deputaților [12, p.303].

Funcționarea Parlamentului Republicii Moldova. Modul cum funcționează Parlamentul este reglementat de Constituție și de Regulamentul Legislativului Republicii Moldova. Mandatul Parlamentului Republicii Moldova este de patru ani și poate fi prelungit prin lege organică, doar în două cazuri care sunt prevăzute de Constituție:

- a) în caz de război;
- b) în caz de catastrofă.

Pentru a înțelege însă modul de funcționare a Parlamentului este necesar de a percepe noțiunile de *mandat*, *sesiune* și *ședință parlamentară*, a legăturilor dintre acestea.

Prin *mandat*, sau *legislatură*, se înțelege perioada de timp pentru care este ales Parlamentul și timpul în care el își exercită împuternicirile sale. Noul

Parlament ales în urma campaniei electorale desfășurate pentru constituirea unui nou legislativ, se întrunește în ședință, la convocarea Președintelui Republicii Moldova în cel puțin 30 de zile de la alegeri, dacă au fost aleși minimum două treimi din numărul total al deputaților.

Sesiunea este forma principală de activitate a Parlamentului. Sesiunile pot fi:

- a) ordinare;
- b) extraordinare;
- c) speciale.

Constituția Republicii Moldova, prin articolul 67, alineatul (1), stabilește „Parlamentul se întrunește în două *sesiuni ordinare* pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iulie. A doua sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie”

Sesiunile *extraordinare* sau *speciale* se fac la necesitate, în afara sesiunilor *ordinare* și pot fi convocate la cererea Președintelui Republicii Moldova, Președintelui Parlamentului sau la cererea a o treime din numărul deputaților aleși în Parlament (Constituția Republicii Moldova, Art. 67, al. 2). Cererea de convocare a Parlamentului este depusă în formă scrisă Președintelui Parlamentului, indicându-se ordinea de zi. În caz că se acceptă, Parlamentul urmează a fi convocat în decurs de trei zile de la înregistrarea cererii [4; 11, p.97-98].

Ședințele Parlamentului sunt adunări de o zi și reprezintă intervalul de timp în cadrul sesiunii când Parlamentul își desfășoară activitatea *în plen*, în comisii, fracțiuni, conform unui program stabilit pe zile și ore.

Legea Supremă a statului declară ședințele Parlamentului publice (Art. 65). Este necesar de specificat că pot avea loc și ședințe închise la cererea Președintelui Parlamentului, a unei fracțiuni parlamentare sau a unui grup de deputați de cel puțin 15% din numărul celor aleși. Hotărârea, însă, de a desfășura ședința cu ușile închise trebuie adoptată cu votul majorității deputaților prezenți.

La ședințele publice pot participa diplomați, avocații parlamentari, reprezentanți ai mass-media, precum și alte persoane, în baza invitației, autorizației, în conformitate cu condițiile stabilite de Biroul permanent.

Aleșii poporului în legislativ sunt obligați să fie prezenți la lucrările Parlamentului, să se înscrie pe listele de prezență până la începutul ședinței. Deputații care nu sunt prezenți la ședință trebuie să înștiințeze Biroul permanent și să specifice motivul absenței [9, p.341-342; 11, p.99-100].

Atribuțiile Parlamentului în plan extern. Dreptul internațional și practica internațională nu recunosc Parlamentul ca organ al relațiilor externe, această instituție, fără a prelua funcțiile MAE, își stabilește singur cadrul de preocupări în domeniul politicii externe, care poate fi numit **diplomație parlamentară**.

Conceptul de diplomație parlamentară a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea și prevedea promovarea păcii și cooperarea țărilor, partidelor etc. prin intermediul contractelor, dezbaterilor, colaborarea între reprezentanții

parlamentelor. Acest concept, în prezent cu noi semnificații, a obținut acel cadru care permite parlamentarilor fie să joace rolul diplomaților, fie să faciliteze forurilor legislative intervenția activă în formularea politicii externe sau în controlul și critica ei [13].

Atribuțiile Parlamentului în formarea și realizarea politicii externe sunt determinate de locul său în sistemul organelor puterii de stat, ca „organ reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova” (art. 60, pct. 1 din Constituția Republicii Moldova).

Împuternicirile Parlamentului în domeniul politicii externe se manifestă în mai multe direcții. Conform Constituției, Parlamentul, este unica autoritate legislativă a statului (art.60, pct. 1). adoptă legile necesare pentru realizarea politicii externe, adică determină cadrul general al politicii externe, și anume:

- aprobă direcțiile principale ale politicii externe a statului (art.66, lit. d);
- aprobă doctrina militară a statului (art.66, lit. e);
- ratifică, determină, suspendă și anulează acțiunea tratatelor internaționale încheiate de Republica Moldova (art.66, lit. g).

Legislația statului nostru reglementează categoriile de tratate internaționale prezentate Parlamentului spre examinare. În baza art. 11 al „Legii privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova” [14], Parlamentul Republicii Moldova decide asupra ratificării, acceptării, aprobării sau aderării Republicii Moldova la:

- a) - tratatele internaționale încheiate în numele Republicii Moldova;
- b) - tratatele internaționale, care sunt semnate la nivel de guvern și se încadrează în una din următoarele categorii: tratate de pace; tratate politice sau care implică un angajament politic; tratate cu caracter militar, care vizează capacitatea de apărare a Republicii Moldova, problemele dezarmării sau ale controlului internațional asupra armamentului, asigurarea păcii și securității; tratate cu privire la teritoriu; tratate care fac necesară adoptarea unor noi legi sau revizuirea legilor în vigoare; tratate care vizează participarea Republicii Moldova în organizațiile internaționale; tratate care implică un angajament financiar; tratate care vizează statutul persoanelor, drepturile și libertățile fundamentale ale omului; orice tratate a căror ratificare este specificată în dispozițiile acestora.

Această prerogativă a Parlamentului se manifestă și ca funcție de control a Legislativului asupra puterii executive în legătură cu negocierea și încheierea tratatelor internaționale. În acest context, trebuie menționat faptul că tratatele internaționale care nu sunt supuse examinării de către Parlamentul Republicii Moldova sunt prezentate acestuia spre informare.

O atribuție importantă a Parlamentului este prevăzută de articolul 66 (lit. m) al Constituției Republicii Moldova, prin care Parlamentul „declară starea de urgență, de asediu și de război”.

În condițiile prevăzute de Constituție și de alte legi, Parlamentul îndeplinește funcția de recrutare a unor funcționari publici sau a altor persoane investite cu

prerogative în domeniul politicii externe. Astfel, Parlamentul, aprobând programul de activitate al Guvernului, care neapărat cuprinde un capitol referitor la politica externă, investeste pe membrii Guvernului, acordându-le încredere cu votul majorității deputaților aleși (art.98, pct.3).

O formă de participare a Parlamentului în realizarea politicii externe a țării este adoptarea bugetului de stat anual, din care face parte și bugetul Ministerului Afacerilor Externe, ca organ central de specialitate în domeniul acestei politici. Aceasta îi acordă Parlamentului posibilitatea de a evoca toate aspectele politicii externe și de a stimula unele activități pe plan internațional.

Printre împuternicirile constituționale ale Parlamentului în domeniul relațiilor externe este și crearea organelor sale speciale, și anume - a **Comisiei pentru politică externă și integrare europeană**. Comisia respectivă asigură, în mare măsură, examinarea detaliată a problemelor înaintate pentru discutare și este baza organizațională pentru specializarea necesară în activitatea vizând politica externă a organului reprezentativ.

Problemele ce țin de competența Comisiei pentru politica externă sunt următoarele: „programe de politică externă: colaborarea cu parlamentele altor state și cu organisme internaționale; tratate, convenții, acorduri și alte acte internaționale; consultarea Executivului în problemele de politică externă” [15].

Activitatea pregătitoare în domeniul legislativ și controlul cu privire la realizarea politicii externe a puterii executive sunt direcțiile principale de activitate ale Comisiei. Exercitându-și împuternicirile, Comisia pentru politica externă poate invita pe reprezentanții puterii executive pentru ai asculta, a solicita informația și documentația necesară, desemnează persoane speciale pentru studierea unor probleme aparte.

În cazul tratatelor internaționale, specificate în art. 11, alin. 1, adoptarea deciziei cu privire la inițierea negocierilor, precum și semnarea, după finalizarea negocierilor, a acestor tratate sunt precedate de consultarea Comisiei parlamentare pentru politica externă [14].

Președintele Comisiei parlamentare pentru politica externă, vicepreședintele și secretarul ei se aleg de către Parlament la propunerea fracțiunilor parlamentare cu votul majorității deputaților. Componenta nominală a comisiilor permanente și numărul de locuri care revine fiecărui grup parlamentar se stabilesc la propunerea Biroului Permanent al Parlamentului, ținându-se cont de reprezentarea proporțională a fracțiunilor în Parlament [10].

Poziția Parlamentului în sistemul organelor pentru politica externă și capacitatea de realizare a prerogativelor în domeniul relațiilor externe depind, în mare măsură, de dezvoltarea și afirmarea parlamentară a pluripartitismului, precum și de aptitudinea de conlucrare a partidelor politice reprezentate în Parlament.

În cazul accederii în Parlament, reprezentanții partidelor politice trebuie să depună eforturi pentru a se coaliza și a forma coaliții, astfel să obțină majoritatea

parlamentară, condiție care să facă posibilă realizarea scopurilor preconizate, printre care și obiectivele de politică externă.

Actualmente, activitatea parlamentelor începe să poarte un caracter internațional tot mai evident, atât datorită extinderii activității economice externe în domeniul politicii externe cât și **în urma** creării unor uniuni interparlamentare, care deplasează cadrul intern al activității parlamentare.

Așadar, putem afirma pe bună dreptate că Parlamentul este considerat vocea poporului care l-a ales și exprimă voința lui, pentru că prin activitatea sa el realizează binele public și promovează interesul național. În Republica Moldova, Parlamentul s-a impus în viața politică a statului ca o necesitate a schimbării structurilor politice existente anterior obținerii Independenței. Totodată, în constituirea acestei instituții reprezentative supreme a poporului au fost căutate soluții practice în exercitarea puterilor și atribuțiilor sale cele mai importante. Parlamentul trebuie să fie o contrapondere față de Guvern, însă în cadrul normelor legale stabilite. Benjamin Constant spunea în legătură cu aceasta „Când autoritatea legislativă cuprinde totul, ea nu poate face decât rău...”

Locul și rolul Parlamentului în sistemul de stat este unul deosebit. Din acest motiv trebuie să răspundă necesităților de a exprima voința poporului, de a-i reprezenta interesele supreme, indiferent de structura sa unicamerală sau bicamerală. Parlamentul rămâne a fi organul suprem reprezentativ al poporului.

Referințe bibliografice:

1. Drăganu T., *Drept constituțional și instituții politice*. tratat elementar, vol II, București: Lumina Lex, 1998, 368 p.
2. Muraru I., Tănăsescu E., *Drept constituțional și instituții politice*, ed. a 13-a, București: C.H. Beck, vol 2, 2009, 292 p.
3. Pușcă B., *Drept constituțional și instituții politice*, vol II, Galați: Fundația Academică Danubius, 2001, 344 p.
4. Constituția Republicii Moldova.
<http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/Default.aspx>
(accesat 26.12. 2017, -ora 23.15)
5. Popa V., *Dreptul Public*. Chișinău: 1998, 460 p.
6. Negru B., *Autoritățile Publice, În Quo vadis Moldova?* Chișinău: Tipografia Centrală, 2002, 226p.
7. Bădescu M., *Structura Parlamentului: mono sau bicameralism?* În In honorem, culegere de studii juridice, Craiova: Sitech, 2010
<http://www.spiruharet.ro/facultati/drept-valcea/cercetare/fbfe03c81ca0eb4177df6fdeae8ba46e.pdf> (acesat 23.01. 2017- ora 22.10)
8. Cârnaț T., *Drept constituțional*. Chișinău: SRL”Print-Caro”, 2010. – 514 p.

9. Guceac I., *Curs elementar de drept constituțional*, vol II, Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, 496 p.
10. REGULAMENTUL PARLAMENTULUI
<http://www.parlament.md/CadrulLegal/RegulamentulParlamentului/tabid/154/Default.aspx> (acesat 23. 12. 2017.- ora 22.10)
11. Solomon C., *Aspecte ale vieții politice în Republica Moldova (1989-2002)*, Chișinău: CE USM, 2002, 266 p.
12. Platon M., *Administrația publică*, curs unive., Chișinău: Universul, 2007, 928 p.
13. Klebes H., *Diplomația parlamentară*, București, Institutul Român de Studii Internaționale, 1998, 276 p.
14. Legea privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, nr. 595 din 24. 09. 1999. În: Monitorul Oficial 02.03.2000 Nr. 24-26.
15. <http://www.parlament.md/StructuraParlamentului/Comisiipermanente/tabid/84/CommissionId/4/language/ro-RO/Default.aspx> (acesat 23.01.2017.- ora 23.10)

Prezentat la: 10.10.2017